

DUALITÁS TAPASZTALATAI A KÖZGAZDÁSZ ÉS A MÉRNÖK KÉPZÉSBEN

EXPERIENCES OF DUALITY IN ECONOMIC AND ENGINEER TRAINING

Makszim Györgyné dr. Nagy Tímea ^{1*}, Barabásné dr. Kárpáti Dóra ¹

¹ Alkalmazott Gazdaságtani Intézeti Tanszék, Gazdálkodástudományi Intézet, Nyíregyházi Egyetem,
Magyarország

<https://doi.org/10.47833/2022.1.ECO.003>

Kulcsszavak:

duális képzés
kompetencia
közgazdász képzés
mérnök képzés
szakmai gyakorlat

Keywords:

dual training
competence
economics training
engineer training
professional training

Cikktörténet:

Beérkezett 2022. február 24.
Átdolgozva 2022. március 10.
Elfogadva 2022. március 20.

Összefoglalás

Jelen tanulmányban összehasonlítjuk a Nyíregyházi Egyetem közgazdász és mérnök képzésben részt vevő hallgatók kompetenciáinak fejlődését a duális képzés során. A vizsgálati célok alátámasztásához kérdőíves kutatást alkalmazunk. A kérdőíves felmérés segítségével értékeljük egyrészt a közgazdász és a műszaki alapszakos duális képzésben végzett hallgatók gyakorlati helyekről kialakult véleményét, elméleti és gyakorlati kompetenciáinak fejlődését, valamint jövőbeli karrierterveit, másrészt szeretnénk összehasonlítani a közgazdász és a mérnök képzésben végzett hallgatók képzésről formált véleményét, felsőoktatásban fejlődő kompetenciáit, elhelyezkedési lehetőségeit. Az eredmények alátámasztják a duális képzés előnyét a hallgatók továbbfoglalkoztatásában, illetve szakmai kompetenciáik erősítésében, fejlesztésében.

Abstract

In the present study we compare the development of the competencies of the students participating in the economics and engineer training of the University of Nyíregyháza during the dual training. Survey is used to support the research objectives. With the help of the survey we value on the one hand the opinion of economics and students in engineer dual education about the practical places, the development of their theoretical and practical competencies and future career plans, on the other hand we want to compare the opinion of economics and engineer students on higher education location opportunities. The results support the advantage of dual training in the further employment of students and in the strengthening and development of their professional competencies.

1. Bevezetés

A rendszerváltástól napjainkig jelentősen átalakult a magyar gazdaság piaci szerkezete. A külföldi tőke fokozódó jelenléte, a multinacionális vállalatok egyre meghatározóbb piaci szerepe, az integrációs folyamatok és azok intézményei változásra kényszerítették a munkaerőpiac szereplőit.

* Makszim Györgyné Nagy Tímea. Tel.: +36 205 223 200
E-mail cím: makszim.gyorgyne@nye.hu

A piaci igényeknek való megfelelés érdekében olyan elvárások jelentek meg a humán erőforrással szemben, mint a több lábbon állás, rugalmasság, alkalmazkodó képesség és speciális kompetenciákkal való rendelkezés. A felsőoktatás képzési rendszerének, oktatási szemléltének is alkalmazkodni kellett ezekhez a kihívásokhoz. Mindez persze nem egyik napról a másikra zajlott le. A felsőoktatást érintő számos reform közül jelen tanulmányban a duális képzés felsőoktatásban történő bevezetését, annak oktatást érintő hatásait vizsgáljuk. Célunk kérdőíves felmérés segítségével értékelni a Nyíregyházi Egyetem 2020/2021-ben végzett gazdálkodási és menedzsment, valamint műszaki alapszakos, duális képzésben részt vevő hallgatóinak teljesítményét, képzésről kialakított véleményét, kompetenciáit. Emellett a kutatás kiterjed arra is, hogy van-e kimutatható különbség a közgazdász és a műszaki duális hallgatók teljesítménye, képzés során kialakult, illetve fejlődő kompetenciaelemei között. Kérdőíves kutatás segítségével próbáltuk meg felhívni a figyelmet a duális képzés fontosságára.

2. Módszertan

A Nyíregyházi Egyetemen duális képzés 2015-től folyik, akkor még csak műszaki területen, gépészmérnöki szakon volt jelen. Az alkalmazott tudományok egyeteme cím 2016. január elsejétől való megvalósulásának egyik hiányzó feltétele volt egy új, már meglévő szakhoz kapcsolódó duális képzés elindítása. Az Egyetem vezetése a meglévő műszaki tudományterület mellé, a szintén nagy népszerűségnek örvendő gazdaságtudományok területén működő gazdálkodási és menedzsment alapképzési szakot jelölte ki duális képzési formában történő indításra.

Az első duális hallgatók 2019/2020-ban végeztek, ami megteremtette a lehetőséget egy teljes képzési ciklus átfogó elemzésére. Jelen kutatás célja ezen első, végzős, műszaki és közgazdász évfolyamok duális képzési tapasztalatainak komplex értékelése. A kutatási eredményeket és az azokból levont következtetéseket közgazdasági területen egy 2020 januárjában, műszaki területen pedig egy 2021 januárban végzett kérdőíves felmérés alapozta meg. A primer adatgyűjtés alapsokaságát az első duális formában végzett hallgatókat is magában foglaló gazdálkodási és menedzsment és műszaki alapszak hallgatói képezték. A kérdőíves kutatás a teljes alapsokaságra kiterjedt mindkét képzési területen. Gazdálkodási és menedzsment alapszakon a teljes alapsokaságban (24 fő) közelít az 50-50%-hoz a hagyományos és a duális formában tanulók aránya, azonban műszaki képzési területen jóval kisebb arányt (mindössze 11%-ot) képeznek a duális képzésben részt vevő hallgatók. Ennek hátterében egy sajátos térségi jelenség áll. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében óriási hiány van a mérnökökből, így a duális képzőhelyek már az első évek után „elcsábítják” saját duális formában gyakornokoskodó hallgatóikat, és főállásban kezdik el alkalmazni őket. Ennek következtében a hallgatók az első-második év után felbontják duális képzési szerződésüket és áttérnek levelező képzésre, és mellette már alkalmazottként dolgoznak korábbi duális képzőhelyükön. A záróvizsga idejére jelentősen lecsökken a duális hallgatók száma. A helyzetet csak tovább rontotta a koronavírus okozta pandémia, melynek következtében a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei vállalkozások csak igen korlátozott számban fogadtak duális képzésben részt vevő hallgatókat. Korábbi kutatások is rávilágítottak arra, hogy a vidéki Egyetemek duális stratégiáját jelentősen befolyásolja a térségi vállalkozói kör tőkeereje, technológiai fejlettsége, munkaerő igénye, a helyi gazdaság szereplőinek feladatvállalási készsége. [1], [2]

Tisztában vagyunk jelen kutatás sokasági jellemzőinek korlátaival, így a kutatási eredményeinket is ennek figyelembe vételével fogalmazzuk meg.

A kérdőív 22 kérdést tartalmazott, melyek között szerepeltek nyitott, zárt és skála típusú kérdések egyaránt. Összeállításának szempontjai között fontosnak tartottuk:

- *Egyrészt a duális gyakorlati helyek hozzájárulását a szakmai tudás és a személyiségkompetenciák fejlődéséhez. Ehhez kapcsolódó kérdések:*
 - Milyen szakterület(ke)t ismert meg a duális gyakorlati helyén?
 - Miben érzi leginkább a duális képzés előnyeit?
 - Értékelje 1-5-ig terjedő skálán a saját szakmai gyakorlati fejlődését a duális képzés ideje alatt!
 - Az Ön szakmai fejlődését mennyire támogatta a duális partnercég?

- *Másrészt a Magyar Akkreditációs Bizottság (MAB) által meghatározott képzési és kimeneti kompetenciák egyes elemeinek nyomon követését. Ehhez a következő kérdések kapcsolódtak:*
 - Rangsorolja külön-külön 1-5-ig terjedő skálán a felsőoktatás KKK (Képzési Kimeneti Követelmények) struktúrájának kompetenciaelemeit annak megfelelően, hogy a duális gyakorlati képzés mennyiben járult hozzá az Ön saját kompetenciájának fejlődéséhez?
 - Véleménye szerint mely személyiségkompetenciák jellemzők leginkább Önre?
- *Harmadrészt az egyetemi elméleti oktatás és a gyakorlati képzés közötti szinkronitás, összhang vizsgálatát:*
 - Milyennek ítéli az egyetemi oktatás és a duális vállalati gyakorlat kapcsolatát, összhangját?
- *Végül a duális képzőhelyek munkaerőpiaci (foglalkoztatásban betöltött) szerepét:*
 - Kialakult-e Önben a duális partnercégnél egy karrierjövőkép?
 - Ugyanazon a területen szeretne elhelyezkedni, mint amiben dolgozott a duális vállalatnál?
 - Szeretne-e duális partnercégénél dolgozni?
 - Kapott-e állásajánlatot a duális gyakorlatot nyújtó vállalattól?

Jelen kutatásban olyan kérdésekre keresünk választ, hogy:

Milyen különbségek mutathatók ki a műszaki és a gazdálkodási és menedzsment szakos hallgatók szakmai képzési tapasztalataiban.

Van-e szignifikáns különbség a két képzési terület (műszaki-gazdaságtudományi) és a MAB által megnevezett kompetenciaelemek fejlődése között? [3]

A statisztikai számításokhoz, illetve grafikus ábrák készítéséhez a Windows alapú SPSS statisztikai programcsomagot, valamint a Microsoft Excel táblázatkezelő szoftvert használtuk fel.

3. A duális képzésről

„Felsőfokú duális képzésnek az olyan felsőfokú tanulmányokat nevezzük, amelyek során a hallgatók képzését a felsőoktatási intézmény (jellemzően egy eleve gyakorlatorientált képzést nyújtó intézmény) egy partnerszervezettel közösen látja el.” [4]

A duális képzés olyan hibrid modell melynek lényege, hogy az elméleti oktatás a felsőoktatási intézményben, a gyakorlati képzés pedig a választott partnerszervezetnél történik. [5]

A duális szóból eredő kettősség tehát a képzés helyszínére utal, mely egyrészt az egyetem falai közötti elméleti oktatást, másrészt a partnervállalati környezetben végzett gyakorlati munkát jelenti. A képzés alanyait tekintve, hárompólusú viszonyrendszerrel van szó az egyetem, a partnerszervezet és a hallgató között.

A duális képzés egy minden résztvevő számára előnyös helyzetet eredményez: mind a partnerszervezet, mind a hallgató, mind az egyetem nyer vele. [6] Külföldön egyre több cég vesz részt a duális képzésekben, ugyanis rájöttek, hogy kifizetődő kinevelni a saját embereiket. A diplomázás után ugyanis kapnak egy olyan szakembert, aki ismeri a cég működését, vállalati kultúráját, belső folyamatait. A hallgatóknak pedig azért éri meg, mert gyakorlati ismeretekre tehetnek szert, tapasztalt emberektől tanulhatnak és számos soft skillt is magukévá tesznek. A hagyományos képzésekhez képest jóval több időt tölthetnek a szakmai kompetenciák gyakorlásával, ami személyiségkompetenciáik fejlődésére is jótékony hatással van. A gyakorlat során olyan magabiztosságra tehetnek szert, ami miatt már nem esnek kétségbe, ha kikerülnek a munkaerőpiacra. Az egyetemek számára pedig azért lehet előnyös, mert egyrészt emeli az oktatás színvonalát, másrészt a partneri kapcsolatok révén jótékony hatással lehet az innovatív megoldások közös projekteken való megvalósítására.

4. A duális képzés tapasztalatai nemzetközi és hazai kutatások tükrében

A duális képzési modell gyökerei Németországhoz kötődnek, melyet alapvetően a felsőoktatás és a piac eredményesebb együttműködése hívott életre. Németországban a duális képzés kezdeményezői között olyan nagyvállalatok szerepeltek, mint a Boss vagy a Deimler-Benz. 1974-

ben megalakult a „Berufsakademie Baden-Württemberg” elnevezésű egyetem, és bevezetésre került az első duális képzés. Az egyetemet 2009-ben hivatalosan is átnevezték „Duale Hochschule Baden-Württemberg” névre. Németország mellett Svájcban és Franciaországban is rendkívül népszerű és kiterjedt ez a képzési forma. Mindhárom országban széleskörű a képzési területek száma (több mint 20), ezzel szemben Magyarországon mindössze hat (műszaki, informatika, agrár, természettudomány, gazdaságtudományok és szociális munka) képzési területen működik duális képzés. Németországban, Svájcban és Franciaországban jóval magasabb a hallgatói létszám (több, mint 25000 fő/év) és a partnervállalatok száma (több, mint 10000 vállalat) is, mint nálunk. Hasonlóság mutatkozik azonban a képzés időbeosztása területén a nyugat-európai és a magyar duális rendszer között (Németországban és Svájcban: 2 nap egyetem és 3 nap vállalati gyakorlat; Franciaországban: 2,5 + 2,5 nap, vagy 1-1 hét, vagy fél-fél év egyetemi-vállalati képzési idő; Magyarországon: 3 nap egyetem + 2 nap vállalati gyakorlat). [7]

A magyar felsőoktatási rendszer 2012-től az európai felsőoktatási modellt követi. Megvalósult a többciklusú, háromszintű (alap-, mester- és doktori képzés) bolognai rendszer és elkezdődött a duális képzés is a felsőoktatásban. A képzés átalakításától nem kevesebbet vártak, mint hogy „a gazdaság elvárásaihoz jobban igazodó, az állam számára olcsóbb képzési rendszer” [8] alakuljon ki.

A duális képzés kialakításának irányvonalait a 2012-ben megfogalmazott Széll Kálmán Terv fektette le. [9] Hazai bevezetésének igénye azonban már a 2010-es évek elején felvetődött a kecskeméti Mercedes-Benz Manufacturing Hungary részéről, és 2012 szeptemberében megkezdte tanulmányait az első duális évfolyam a Kecskeméti Főiskola járműmérnöki alapszakán. Ezt követően számos más felsőoktatási intézményben (Nyugat-Magyarországi Egyetem, Széchenyi István Egyetem, Miskolci Egyetem, Nyíregyházi Egyetem) is megjelent a duális képzési forma, amely mára a 28 állami felsőoktatási intézmény közül 20-ban megtalálható.

A duális képzés egységes szabályozására és bevezetésére 2014-ben került sor az Nemzeti Felsőoktatási Törvény módosításával. Ennek megfelelően a felsőoktatási intézményeknek a 2014/15-ös tanévtől műszaki, agrár, informatikai, természettudományi és gazdaságtudományi területeken nyílt lehetőségük duális képzés indítására, amely 2015 szeptemberétől kiegészült a szociális területtel. [10]

A Kecskeméti Főiskola első monitoring vizsgálatából kiderült, hogy a duális képzést választó hallgatók rövid távú motivációi között leginkább a gyakorlati tapasztalat szerzésének lehetősége, valamint a modern vállalati technológia megismerése szerepelt, míg hosszú távon a jobb elhelyezkedési lehetőségek. [11]

Egy 2018-as ÁSZ elemzés részletes helyzetjelentést ad a duális képzés 2012 és 2016 közötti tapasztalatairól. A 28 állami fenntartásban lévő felsőoktatási intézményből jelenleg 20 intézményben folyik duális képzés. A kutatásból kiderül, hogy a hat meghirdetett képzési területből négy területen (műszaki, informatikai, agrár- és gazdaságtudományi) valósult meg duális képzés, összesen 1539 hallgatóval. Két képzési területen (természettudományi, szociális) azonban érdeklődés hiányában nem jött létre duális képzés 2016-ig. Az eredmények meglehetősen kedvezőek a duális képzés hatékonyságát illetően, hiszen az egyetemek saját teljesítményértékelése alapján a duális hallgatók esetén jobbak a tanulmányi eredmények, alacsonyabb a lemorzsolódás aránya, jobb a munkamorál, és a hallgatói munkavégzés vállalati értékelése is kedvezőbb. Az elemzés ugyanakkor rávilágít arra is, hogy maga a duális képzés - az alacsony hallgatói létszám miatt - nem tudott érdemi hatást gyakorolni a felsőoktatás képzési rendszerére. [12]

Számos hazai kutatás [13], [14] [15] megerősíti a duális képzés jótékony hatását az eredményesség és a teljesítmény fokozása területén.

5. Eredmények

Eredményeink alátámasztásához két kérdőívet készítettünk, az egyiket műszaki, a másikat gazdaságtudományi képzési területen. A kérdőívek alapadatait az 1. táblázat szemlélteti.

1. táblázat. A kérdőíves felmérések alapadatai

Képzési terület	Műszaki	Gazdálkodástudományi
-----------------	---------	----------------------

Alapsokaság	gépészmérnöki, közlekedésmérnöki, mezőgazdasági, élelmiszeripari gépészmérnöki alapszak	gazdálkodási és menedzsment alapszak
Megkérdezett hallgatók száma	57 fő, ebből 12 nő (21%) és 45 férfi (79%)	24 fő, ebből 15 nő (62%) és 9 férfi (38%)
Képzés típusa	6 duális (11%), 51 hagyományos (89%) képzésben részt vevő hallgató	11 duális (46%), 13 hagyományos (54%) képzésű hallgató
A kérdőíves felmérés lebonyolításának ideje:	2021. január 22.	2020. január 17.

A kérdőíves felmérésből kiderült, hogy a legtöbb műszaki alapszakos hallgató a termelés, az üzemeltetés és a karbantartás szakterületével ismerkedett meg a gyakorlati képzés során, míg gazdálkodási és menedzsment alapszakon a legnépszerűbbek a pénzügy, a számvitel és a marketing területei voltak.

Kutatásunk kiterjedt arra is, hogyan befolyásolja a gyakorlati hely a hallgatók karrierjövőképét. A műszakis hallgatók 83%-ában kialakult egy karrierjövőkép, amiben maximális segítséget nyújtott a duális vállalat. Hasonló véleményen voltak a közgazdász hallgatók is, egy-két kivétellel mindannyian a legjobb értékelést adták erre a kérdésre.

A hallgatók jelentős része szívesen dolgozna a duális gyakorlatot nyújtó vállalatnál. A műszakis hallgatók kétharmada, a közgazdász hallgatók 82%-a kapott konkrét állásajánlatot a duális partnerszervezettől.

A kérdőíves felmérésben részletesen foglalkoztunk azzal is, hogy a duális képzésben részt vevő hallgatók miben érezték leginkább a duális képzés előnyeit. Mindkét képzési területen a legtöbb hallgató a nyolc válaszlehetőség közül a munkahelyi kommunikációt, az egyéni feladatok kezelését, illetve az elméleti tudás gyakorlatba történő átültetését jelölte meg.

A kérdőíves felmérésben vizsgáltuk a felsőoktatási képzési kimeneti követelmények struktúrájának kompetenciaelemeit annak megfelelően, hogy a duális képzőhely mennyiben járult hozzá a hallgató saját kompetenciájának a fejlődéséhez. Négy kompetenciát vizsgáltunk, melyeket a hallgatók ötfokozatú skálán értékelték. Az egyes érték azt jelenti, hogy az adott kompetenciája egyáltalán nem, vagy alig fejlődött, míg az ötös, hogy ez a kompetenciája fejlődött a legjobban, vagy nagyon sokat fejlődött.

Műszaki területen a négy kompetenciaelem közül a szakmai tudás és a gazdálkodási képesség fejlődött leginkább a hallgatóknál. A másik két kompetenciaelem esetén, az attitűd a hallgatók 23%-ánál, a felelősség és önállóság pedig a hallgatók mintegy 20%-ánál kapta a legmagasabb értékeket. A kompetenciaelemek fejlődésében nincs szignifikáns különbség a hagyományos és a duális hallgatók között. Közgazdasági területen korábbi kutatásunk alapján [16],[17] megállapítottuk, hogy a szakmai tudás megszerzése független a képzés típusától. A gazdálkodási képességnél ezzel szemben szignifikáns összefüggést (szign. 0,668, $\alpha=5\%$) mutattunk ki, azaz a duális formában végzett hallgatóknál kimutathatóan magasabb szinten fejlődött ez a kompetenciaelem. A harmadik kompetenciaelem, az attitűd esetén tapasztaltuk a legszorosabb összefüggést (szign. 0,949, $\alpha=5\%$), tehát a duális hallgatóknál sokkal jobban fejlődött ez a kompetenciaelem. Végül a negyedik kompetenciaelem, azaz a felelősség, önállóság és a képzési forma viszonyának összefüggésvizsgálata közepesenél valamivel gyengébb kapcsolatszorosságot eredményezett (szign. 0,412, $\alpha=5\%$). Nem tekinthető meghatározónak a különbség a duális és a hagyományos formában végzett hallgatók szakmai felelőssége és önállósága között.

Gazdaságtudományi területen fontos kiemelni, hogy a hagyományos képzésben részt vevő hallgatók többsége a szakmai tudásban érezte a legnagyobb fejlődést, és a felelősség, önállóság és a gazdálkodási képesség területén úgy érezték, hogy kevésbé fejlődtek. Ezzel szemben a duális hallgatók nagyobb fejlődést tapasztaltak a felelősség, önállóság és a gazdálkodási képesség területén, mint hagyományos képzésben részt vevő társaik. A meglehetősen jó minősítés (a rangsorban a 4-es) megoszlása viszonylag kiegyenlítettnek tekinthető a négy kompetenciaelem között.

A képzési és kimeneti követelmények kompetenciavizsgálata mellett fontosnak tartottuk a hallgatók saját személyiségkompetenciáinak vizsgálatát is. A kérdőíves felmérésben felsorolt tíz személyiségkompetencia közül a hallgatóknak azt az ötöt kellett megjelölni, amelyek a leginkább jellemzik saját személyiségüket. Műszaki területen az első helyen a problémamegoldó képesség áll,

melyet a hallgatók mintegy 90%-a megjelölt. A képzeletbeli dobogó második fokán a motiváció, elkötelezettség szerepel. A harmadik helyen holtversenyben a csapatmunkára való hajlam és a felelősségtudat végzett. Csak kissé csúszott le a dobogóról az együttműködési készség és a kapcsolat, másokkal való bánásmód. Közgazdasági területen első helyen szintén a problémamegoldó képesség áll, melyet egy hallgató kivételével mindenki megjelölt. Második helyen két személyiségkompetencia áll: a csapatmunkára való hajlam, valamint a motiváció, elkötelezettség. A harmadik a rangsorban a felelősségtudat, majd ezt követi az együttműködési készség, illetve a kapcsolat, másokkal való bánásmód.

6. Következtetés

Mind a közgazdászok mind a műszaki szakos hallgatók maximálisan elégedettek voltak a duális képzőhelyek szakmai felkészítésével. Abban is ugyanazon a véleményen voltak, hogy jövőbeli munkahelyükként is el tudnák képzelni duális gyakorlati helyüket. Minimális különbséget tapasztaltunk azonban a hallgatók tényleges foglalkoztatásában a két szakterület között, hiszen a közgazdász hallgatókat kissé nagyobb arányban foglalkoztatták tovább, mint a mérnököket. Ez megerősíti a duális képzés jelentőségét a pályakezdők továbbfoglalkoztatásában.

Kompetenciák fejlődésére vonatkozó kutatási kérdésünkkel kapcsolatban a mérnök hallgatóknál nem tudtunk statisztikailag igazolható különbséget kimutatni az egyes kompetenciaelemek között a hagyományos és a duális képzésben részt vevőknél. Ezzel szemben a közgazdász hallgatóknál egyértelműen igazolható különbséget tapasztaltunk a duális és hagyományos képzés között. A legszorosabb összefüggést az attitűd esetén tapasztaltunk, amely azt jelenti, hogy a gyakorlati képzés a hallgatókat szakmailag nyitottabbá tette és önálló gondolkodásukat jelentősen fejlesztette.

Korábbi kutatásokkal összehasonlítva a közgazdásztanároknál is hasonló eredményeket kaptunk a kompetenciák vizsgálata során. A jelenkori piaci igényeknek megfelelően a közgazdásztanárok számára szükséges gazdasági, pénzügyi, számviteli ismeretek átadásán túl az önállósodásra, nyitottságra és a cselekvőképes tudás átadására kell helyezni a hangsúlyt. [18], [19]

Jelen kutatás alátámasztja, hogy a felsőoktatásban a duális képzési forma alkalmas arra, hogy az egyetemek által nyújtott elméleti tudás és a versenyszféra által igényelt szakmai ismeretek összhangját megteremtse.

Irodalomjegyzék

- [1] Szigeti, F. – Dezső, G. (2016): A duális képzés bevezetésének első tapasztalatai a Nyíregyházi Főiskolán, Műszaki tudományos közlemények 4., pp. 131-138., DOI: [10.33895/mtk-2016.04.17](https://doi.org/10.33895/mtk-2016.04.17)
- [2] Lévai, J. (2008): Képzés, kétszintű képzés munkaadói szemszögből, *Competitio*, 7 (1), 169-174. p. DOI: [10.21845/comp/2008/1/10](https://doi.org/10.21845/comp/2008/1/10)
- [3] Szőke-Milinte, E. : A kompetencia-alapú oktatás és pedagógusképzés II. Mester és tanítvány, 2009., 21. szám. pp. 121-131.
- [4] A Felsőfokú Duális Képzés Fehér Könyve, 2019, 4. p.
URL: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/felsooktatas/dualis_kepzes/Dualis_Kepzes_Feher_Konyve.pdf
- [5] Derényi, A. (2016): Kézikönyv a duális képzésről, Tempus Közalapítvány, 6. p.
URL: <https://tka.hu/docs/palyazatok/ehea-dualis-kepzes-kezikonyv1.pdf>
- [6] Györgyi, Z.: A triális szakképzés felé? *Educatio*, 2011/3. pp. 331-341.
URL: http://epa.oszk.hu/01500/01551/00057/pdf/educatio_EPA01551_2011-03-tan4.pdf
- [7] Palkovics, L.: Duális képzés Európában és Magyarországon. Emberi Erőforrások Minisztériuma
URL: http://www.mkt.hu/wp-content/uploads/2016/09/Palkovics_Laszlo.pdf
- [8] Németh, E. – Renkó, Zs. – Beke, A. (2018): A magántőke bevonásának hatásai a felsőoktatási képzési rendszerre – A duális képzési rendszer tapasztalatai, Állami Számvevőszék Elemzése, 4. p.
URL: [file:///E:/Let%C3%B6lt%C3%A9sek/magantoke_bevonasa_felsooktatas%20\(5\).pdf](file:///E:/Let%C3%B6lt%C3%A9sek/magantoke_bevonasa_felsooktatas%20(5).pdf)
- [9] Széll Kálmán Terv – Összefogás az adósság ellen. 2010-2014, 22. p.
URL: <https://2010-2014.kormany.hu/download/4/d1/20000/Sz%C3%A9ll%20K%C3%A1lm%C3%A1n%20Terv.pdf>
- [10] 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról, 108. § 1b.
URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100204.tv>
- [11] Török, E. – Pap-Szigeti, R. – Ailer, P. – Palkovics, L. (2014): A Kecskeméti Főiskola duális képzésének monitoring vizsgálata a hallgatók visszajelzései alapján, *A jövő járműve: Járműipari innováció*, 6:(1-2), pp. 32-36.
- [12] Németh, E. – Renkó, Zs. – Beke, A. (2018): A magántőke bevonásának hatásai a felsőoktatási képzési rendszerre – A duális képzési rendszer tapasztalatai, Állami Számvevőszék Elemzése.
URL: file:///C:/Users/User/Downloads/magantoke_bevonasa_felsooktatas.pdf

- [13] Kocsis, Zs. (2020): A duális képzés eredményességre gyakorolt hatása, *Opus et Educatio*, Vol. 7, No. 1, 24. szám, DOI: [10.3311/ope.367](https://doi.org/10.3311/ope.367)
- [14] Toth, K. (2021): Miért előnyös a duális képzés a résztvevők számára? *Economica*, Vol. 12, No. 1-2, DOI: [10.47282/economica/2021/12/1-2/10644](https://doi.org/10.47282/economica/2021/12/1-2/10644)
- [15] Török, E., Angeli, E., Noel, G. (2020): Hallgatói tanulmányi eredmények mérése és összehasonlítása duális - nem duális viszonylatban, *Gradus*, Vol. 7, No. 3, pp. 117-122., DOI: [10.47833/2020.3.ART.007](https://doi.org/10.47833/2020.3.ART.007)
- [16] Barabásné, K. D., Makszim Gyné, N. T. (2021): Egy duális kutatás eredményei, avagy hogyan befolyásolja a duális képzés a hallgatók eredményeit, kompetenciáit, *Limes*, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Évkönyve, VIII. évf.
- [17] Makszim Gyné, N. T., Barabásné, K. D. (2021): Hagyományos versus duális képzés, avagy egy kutatás tapasztalatai a Nyíregyházi Egyetemen, Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola, Nyíregyháza, pp. 101-117., 17 p.
- [18] Havay, D., Csákné, F. J., Barabásné, K. D. (2019): A közgazdásztanár-képzésre jelentkezők motivációi – Tapasztalatok a Nyíregyházi Egyetemről, In: Kőszegi, Irén, R. (szerk.) III. Gazdálkodási és Menedzsment Tudományos Konferencia: Versenyképesség és innováció, Kecskemét, Magyarország: Neumann János Egyetem Kertészeti és Vidékfejlesztési Kar, pp. 1015-1021., 7. p.
- [19] Barabásné, K. D., Csákné, F. J. (2019): A tanári kompetenciamérés lehetőségei a Nyíregyházi Egyetem közgazdásztanár-képzésében, In: Kovács Zoltán, Minya, K. (szerk.) Inter- és multidiszciplináris kutatások a Nyíregyházi Egyetemen, Nyíregyháza, Magyarország, Nyíregyházi Egyetem, pp. 33-45. 13. p.